

ABONAMENTUL.

Pentru Monarhie:
Pe an 28 cor. $\frac{1}{2}$ an
14 cor. $\frac{1}{4}$ 7 cor.
Un număr 30 fileri.

□ □

Pentru străinătate:
Pe un an 32 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 16 cor. $\frac{1}{4}$ an
8 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 84 fil., a doua
oară 72 fil., a treia
oară 60 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la Re-
dacțiunea și Admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Mercurea și Sâmbăta.

Ion Inochentie Micu Klein.

(1692—23 Septembrie 1768.)

I.

În 23 Septembrie n. s'a împlinit un veac și jumătate de când a închis ochii pe vecie în mănăstirea Basilitanilor ruteni din Roma, după un lung și sbruciat exil de 24 ani, Inochentie Micu Klein, cel mai mare arhieru al bisericii române unite și, fără îndoială, una din cele mai strălucite figuri din trecutul neamului românesc din Ardeal și Țara ungurească. Dacă împrejurările cumplite de azi nu îngăduie sărbătorirea vrednică a acestei mari zile, dacă nu putem vărsa lacrimi curate de recunoștință pe lespede de piatră din biserica »della Madonna del Pascolo« din cetatea eternă, unde a fost înmormântat trupul chinuit de boală și mizerie, în care s'a sălășluit sufletul viforos al marelui martir, și dacă oficialitatea noastră bisericească crede, că nu are nici o datorie de împlinit față de memoria unui astfel de înaintaș, trebuie ca cel puțin presa să atragă atenția lumii asupra acestei însemnate zile.

Smuls de pe băncile școlii — pe timpul alegerii era cleric în seminarul iezuit din Tirnavia — și așezat în fruntea vastei eparhii unite a Făgărașului, Inochentie Micu Klein, a simțit în măsură mai mare decât toți înaintașii și urmașii săi, ce însemnează a fi căpetenia, singura căpetenie firească, a unui vechiu și nefericit popor fără tradiții culturale, fără organizație, fără libertăți, fără altă avere decât brațele bune de muncă aspră în brazda altuia și de luptă sângeroasă în vremi de grea cumpănă. În toate părțile țării, unde locuia neamul nostru, dela Carpații cu piscurile în nori până la țărmul Tisei cu cursul repede și până departe în jos pe malurile Dunărei era numai întunec și sărăcie și multă muncă silnică alături de și mai multă suferință amară și fără nădejde. Înainte cu abia treizeci de ani preoțimea strânsă în mare săbor la Bălgrad, tre-

cuse la legea împăratului. S'au făcut atunci promisiuni multe și mari, luoase diplome împărătești făceau să se întrezărească perspectivele unui alt viitor. Dar din toate făgăduințele sărbătorești clerul și poporul s'a ales deocamdată cu un singur folos, cu crucea de aur scump și cu titlul de Exelență al vlădicului Atanasie. Și bietul cler obicinuit veacuri lungi cu suferința așteptă răbdător, plătind dișme și onorare domnilor de pământ și trimițând jalbe peste jalbe la scaunul vlădicesc, lângă care străjuia acum teologul iezuit. Vlădica Pataky încercase de multeori să-i ușureze soarta, așternuse de multeori pe hârtie suferințele clerului său, petițiile sale scrise într'o latinească fără greș cuprind unori accente de revoltă dureroasă, dar dreptatea nu se iviă. Era prea departe și drumul până în Ardeal prea plin de prăpastii.

A venit apoi Inochentie Klein. Originar din țara Oltului, cu aerul tare și aspru de munte, unde neamul nostru scutit de influințele păgubitoare străine își păstrează până în ziua de azi firea energică și dârză, vlădica Inochentie a simțit în sufletul său întreg amarul imens, în care se sbătia nepuțincios clerul și poporul supus păstoririi sale. Noul vlădică era prea neșpert pentru a fi bun diplomat cu maniere fine și delicate și avea un temperament prea impetuos pentru a putea avea și prudența oportunistă, care privește prea mult în jur și se oprește la drumul de jumătate. De aceea lupta lui de emancipare națională nu e o luptă politică în sensul obicinuit al cuvântului, în care toate atacurile sunt studiate migălos și cu răbdare, în care frazele sunt cumpănite ca răgaz și revolta cea mai legitimă potolită de considerații »de ordin superior«, ci lupta lui e un viforos asalt, e o navală desperată, e ca deslănțuirea unei furtuni. Gesturile îi sunt smâncite ca o amenințare și frazele,

cari izbucnesc clocotind lovesc necruțătoare, taie și împung și sângeră. Vorbirile, pe cari le-a rostit în dieta Ardealului, unde a intrat din mila împăratului Carol VI. sunt țipetul de desnădejde ale unui neam înlănțuit. Magnații din dietă se cutremură ca în marginea prăpastiei la auzul dârzului valah, în aer se înalță pumni amenințători și răsună insulte nemeșesti la adresa revoluționarului, care purta pe piept crucea de patimi a Mântuitorului, iar pe uneori simția crucea patimilor seculare ale neamului său.

Inochentie Klein a crezut, și el, ca aproape toți urmașii, că dreptatea așteptată cu atâta dor de clerul și poporul său sălășluște între zidurile vechi ale burgului împărătesc și de aceea a bătut și el drumul lung și anevoios al instanților împărătești, al informațiilor cu graiul viu la Viena. Credea, că dacă va descoperi, acolo în fața înălțatului împărat, întreg întunerecul, în care se sbate cel mai vechiu și mai numărös popor al marelui principat ardelean, mila împărătească se va revărsa binefăcătoare asupra celor mulți și nefericiți de acasă. A fost la Viena odată, a mers a doua oră și a mers a treia oră, espunerile lui erau tot mai dureroase, cererile tot mai stăruitoare, gesturile mai agitate și glasul începea a-i deveni amenințător. Cei de acasă și-au pierdut însă răbdarea și la cuvintele aprinse ale călugărului Visarion Saraș s'a deslănțuit furtuna uriașă, care amenință să sdrobească opera atât de slab înche-gată a unirei. Zeci și sute de sate, cari acum nu mai credeau în diplome și în făgăduinți, au sfârticat pecetele dela 1700 și s'au reintors la ortodoxie. Și atunci mulții și puternicii dușmani ai neînfricatului vlădică au pus mișcarea pustiitoare a călugărului Visarion în legătură cu activitatea sa politică, cu sbruciumul și frământările sale neconținute de un deceniu și jumătate și i-au cerut capul. Și bietul vlădică

care avea un singur prietin adevărat, poporul, care nu-i putea da alt ajutor decât acela al lacrimilor și al ferbinților rugăciuni cu lacrimi, a trebuit să cadă...

Am săvârși o mare greșală, dacă voină să stabilim importanța activității politice alui Inochentie Klein am țineă seamă numai de urmările imediate și practice ale ei. Este indiscutabil că situația tristă a clerului și popoului nostru nu s'a schimbat mult în urma frământărilor de-un neastâmpăr neobișnuit, în cari marele vlădică și-a pus întreg sufletul de apostol, întreagă iubirea fanatică și atâta energie câtă numai poate pune un om cu puteri omenești. Au avut însă luptele lui un strălucit succes moral de-o importanță hotărîtoare în dezvoltarea de mai târziu a luptelor noastre naționale. Și anume Inochentie Klein a pus bazele politicei noastre, a stabilit principiile fundamentale, cari au călăuzit de atunci, cu anumite modificări și adaptări impuse de împrejurările schimbate, politica Românilor ardeleni. El a înțeles că chestia acestora nu se poate rezolvi prin mici favoruri și avantajii efemere, prin scutiri mai mari sau mai mici cari, și în cazul când nu rămân numai pe hârtie, au o însemnătate prea mică, sunt numai neputincioase mijloace paliative, cari nu pot schimba esențial și din temelie situația popoului românesc. Klein a înțeles, că o îndreptare radicală a sortii Românilor poate urmări numai din schimbarea situației de drept pe care o aveau atunci în Ardeal.

Constituția principatului ardelean era întemeiată din timpuri vechi pe egalitatea celor trei națiuni, maghiară săsească și secuiască și pe egalitatea religiunilor catolică, luterană, calvină și unitară. Drepturi putea avea cineva numai aparținând uneia din națiuni și religiunile amintite. Români însă prin însuși faptul că erau Români, va să zică prin însuși faptul că nu erau *natio* recunoscută de dreptul public ardelean nu puteau fi făcuți părtași de nici un drept, care emanează din conceptul acesta. Ei erau excluși din cadrele constituționale ale principatului și ori câte drepturi ar fi primit pe baza unei sau altei ordinațiuni împărătești, toate ar fi fost numai *usque ad beneplacitum*. Postulatul firesc, logic și fundamental al politicei românești în epoca aceasta putea fi ridicarea lor în șirul națiunilor constituționale și înzestrarea lor cu toate atribuțiile, cari emanau din conceptul *natio*. Prin ridicarea aceasta Români

ar fi devenit un factor de drept public în viața țerii și chestiunea românească ar fi fost astfel rezolvată fundamental. Inochentie Klein a avut intuiția clară a importanței și însemnătății acestui principiu politic și de aceea întreaga lui activitate politică s'a învârtit în jurul lui.

Leopold I. a făgăduit în diploma așa numită a doua leopoldină din 19 Martie 1701, că Români ardeleni dacă se vor uni cu biserica Romei vor fi ridicați în șirul celorlalte națiuni. Klein s'a referit mereu în luptele sale la făgăduința aceasta împărătească și tot el a citat și alte argumente în spriginul postulatelor sale politice și anume faptul, că Români sunt nu numai cel mai numărös popor al țerii, care, prin urmare supoartă și cea mai mare parte a sarcinilor publice, ci e și cel mai vechiu dintre toți locuitorii Ardealului.

Meritul cel mare alui Inochentie Klein este deci de a fi stabilit cel dintâiu punctul fix spre care trebuia să tindă întreaga politică românească serioasă. Dar nu numai atât. Prin accentuarea continuă a acestui postulat, prin luptele îndelungate și energice purtate cu atâta avânt, convingere și însuflețire pentru realizarea lui a dat credincioșilor săi cunoștința drepturilor firești pe cari le au conform vechimii, numărului și importanței lor, și le-a dat înțelegerea limpede a situației lor în mijlocul celorlalte neamuri din țară. Și acesta a fost un mare câștig, pentru că e o enormă deosebire între un popor care crede, că n'are decât datorința de-a muri muncind și apărând ogorul altuia și între unul convins că pe lângă datorințe firești are și dreptul tot atât de firesc de a putea trăi o viață proprie națională. Klein a fost uimitor de bine înțeles din partea credincioșilor cum o dovedește atât de clar memoriul redactat de sinodul clerului unit ținut la Sibiu în 1748. Memoriul după ce expune gravaminele națiunii române adaugă și mijloacele de îndreptare între cari cel dintâiu e: *declaraarea națiunii române de națiunea a patra a Ardealului*, pentru că — zic părinții sinodului — națiunea românească e cea mai numărösă și cea mai veche națiune a Ardealului și potrivit numărului ei mai mare, ea contribuie mai mult la susținerea cheltuielilor publice și ea dă și numărul cel mai mare de ostași în armata Maiestății Sale, și apoi adaugă *«lex naturalis et justitia distributiva praecipiant ut qui sentit onus sentiat etiam commodum»*....

II.

Inochentie Klein n'a fost numai un luptător politic pentru desrobirea neamului său, ci a fost pătruns dela începutul activității sale vlădicești de convingerea, că singură libertatea fără institute culturale naționale potrivite, nu este în stare a asigura viitorul unui popor. Simțind la tot pasul lipsa de sfetnici luminați, cari să-l ajute în guvernarea vastei dieceze, și înțelegând enormul rău național, care urmează din lipsa de bărbați români stăpâni pe-o cultură temeinică, cari să fie în stare a lupta pentru drepturile celor de un sânge și de-o lege și văzând apoi, că clerul unit simplu și neînvațat nu poate fi adevărat factor de cultură națională, Klein s'a gândit dela începutul vlădiciei sale chiar să deie neamului și bisericii o instituție potrivită pentru propagarea luminei și învățături până în cele mai îndepărtate colțuri ale diecezei. De aceea a și început îndată tratativele cu Curtea vieneză pentru zidirea unei biserici catedrale, a unei potrivite rezidențe episcopoești și a unei mănăstiri de călugări basiliani, cari să-l ajute cu vorba și cu fapta în păstoria sufletelor și în conducerea eparhiei și să fie în acelaș timp și dascălii destoinici ai viitorilor candidați de preoți. Planurile aceste mărețe le-a putut însă realiza numai după ce i-a succes a câștiga dominiul Blajului în schimbul dominiilor dela Sâmbăta-de-jos și Gherla. Din satul acela mic cu populație calvină, dela împreunarea Târnavelor voia marele arhieru să facă centrul diecezei sale și centrul cultural al neamului său. Locul unde se află azi orașul Blaj era atunci pustiu. Inochentie Klein a croit a mijlocul pustului acelaia piața largă de azi și a ales locul pentru înălțarea institutelor culturale, și cu banii câștigați dela erar și dela clerul său sărac și umilit a început zidirea bisericii catedrale, și în jurul ei a mănăstirii de călugări. A chemat apoi în jurul reședinței sale meseriași din toate părțile. Incetul pe incetul a răsărit ca din pământ casă lângă casă și în locul pustului de mai înainte s'a înfiripat orașelul de azi, unde prin nimic nu se amintește numele marelui fondator, care și-a petrecut aci luptând cum n'a mai luptat nime de-atunci încoace pentru desrobirea noastră culturală și politică, cei mai frumoși ani ai vieții sale rodnice. În institutele înălțate de Klein s'au deschis peste câțiva ani, când ctitorul lor se istovia mâncând pâinea amară a exiliului, vestitele școli de cărturărie și cultură românească, cari au însemnat atât de mult în des-

voltarea neamului nostru de pretutindenii.

»Episcopul Klein — scrie un biograf modern al lui — a înființat pentru biserică și națiunea sa un oraș românesc, în care a pulsat totdeauna viu sentimentul național și care astăzi este metropola unei biserici estinse peste toată Transilvania și o parte însemnată a Ungariei. A asigurat episcopiei un domeniu, care în mâna unor episcopi cu înaltă cultură intelectuală și morală s'a prefăcut într'un izvor nesecat de fundațiuni pii și culturale. A pus temelie la o frumoasă biserică catedrală. A asigurat existența și a pus temelie la o mănăstire, care a adăpostit mulți bărbați distinși prin știință și pietate, și care prin seminariul și școlile sale deveni cel mai puternic și mult timp unicul focal de civilizațiune și cultură românească și creștinească. Dacă acest episcop nu ar mai fi făcut nimic în viața sa, cele indicate încă ar fi de ajuns ca numele lui să fie pururea amintit cu recunoștință de un popor întreg.»

Inzestrat cu un admirabil spirit de observație și de cunoaștere a oamenilor, Klein și-a știut formă o ceată întreagă de elevi, pe cari i-a trimis la școlile înalte din Roma și Viena, dând astfel bisericii și neamului ceata aceea de bărbați, ca: P. P. Aaron, Atanasie Rednic, Gregoriu Maior și Silvestru Caliani, cari i-au condus destinele până către sfârșitul veacului al XVIII-lea. Și deși era atât de cuprins de atacerile multiple bisericesti și naționale, a mai avut răgaz să se ocupe și cu literatura, scriind o colecție bogată de predici pentru toate duminicile și sărbătorile de peste an și de aceea celebrul său nepot Samoilă Klein îl înșiră între literații români ai veacului.

III.

»Având foarte mare râvnă către neamu-și și bunul de obște .... spuză de pismași au întăritat asupra sa, până ce mai pe urmă ca jertfă învins căzu.» În propoziția aceasta simplă rezumă vestitul și harnicul călugăr blăjan, Samoilă Klein de Sad, motivele căderii unchiului său. Cei cari trăgeau mari foloase din amorțiala atât de cocomoadă și răbdurie a neamului nostru nu puteau suferi pășirea lui atât de energică și dărză și postulatele atât de serioase și neliniștitoare, în care vedeau semnele trezirii la o nouă viață a urgisitului neam valah. Glasul puternic al arhierelui, în care se descărcă întreagă secolara durere înăbușită a unui număr și vechiu popor umpluse de groază și furie răsbunătoare inimile celor mari și puterici.

Apoi ceata iezuiților ardeleni cari nu mai puteau stăpâni biserică românească ca pe vremea blăjinului Atanasie Anghel, nu privă cu ochi buni păstoria unuia om, care știu umbla pe picioarele proprii. Astfel au fost puse la cale denunțări și intrigi, bietul vlădică, care își apăra numai sărăcia și nevoile și neamul, a fost prezentat înaintea Curții împărătești, care nici ea nu avea mari simpatii față de activitatea îndrăzneată a neastâmpăratului prelat cu stufoasa barbă neagră și ochii scânteietori, ca un primejdios răsărât revoluționar, care va aprinde Ardealul dela un colț la celalalt. Pe baza unor fapte reale și a altor existente numai în închipuirea dușmanilor și pe baza unor anumite declarații rău înțelese și tendențios interpretate a fost urzit împotriva lui un monstruos proces al cărui sfârșit îl putea prevedea oricine și-l putea prevedea, mai ales, acuzatul însuși. Atunci Klein, care petrecea în Viena a refuzat, la sfatul și îndemnul nunciului papal, a se prezenta înaintea comisiei împărătești încredințate cu investigarea crimelor lui, și a fugit, la sfârșitul anului 1744, la Roma, crezând că scutul papei va fi destul de puternic pentru a-l putea apăra de loviturile dușmanilor. Intrigile acestora însă au pătruns și aci și astfel Inochentie Klein a întâmpinat foarte puțină bunăvoință la Curia papală, care trebuind să aleagă între dorințele puternicei împărăteșe catolice Maria Terezia și între plângerile după dreptate ale unui biet vlădică românesc din Ardealul atât de îndepărtat, a preferit pe ceea dintâiu.

Descoperind în Roma intrigile iezuiților, și mai ales ale teologului iezuit și denunțările lor împotriva activității sale publice Inochentie Klein a pornit o vehementă, lungă și fanatică luptă pentru scoaterea paterului iezuit din domeniul vlădicesc și pentru a mântui biserică românească de controlul lui primejdios. A trimis memoriu după memoriu Curiei papale, congregației de Propaganda fide, Curții împărătești vieneze și bărbaților despre cari credea că pot avea vre-o influență asupra acelei afaceri și când a văzut că memoriile nu folosesc, într'un moment de indignare nepotolită a excomunicat pe teologul iezuit Balogh. Și când vicarul P. P. Aaron a refuzat publicarea decretului de excomunicare îl excomunică și pe el, îl depune din slujba grea a vicariatului, pe care o dă protopopului Nicolae din Balomir. Pornește apoi o agitație imensă în mijlocul credincioșilor de-acasă împotriva

iezuiților, poruncește să se facă rugăciuni publice în toate bisericile diecezei pentru ca Dumnezeu să înmoaie inimile dușmanilor sau să-i împrăstie cum se împrăstie fumul. Iezuitul a fost scos din domeniul episcopesc, dar n'a fost scos din biserică românească; P. P. Aaron însă a continuat a păstori sufletele nespuse de tulburate ale credincioșilor, nu însă ca vicar episcopesc ci ca vicar apostolic.

Agitația imensă produsă de luptele din depărtare ale lui Klein — chiar și câțiva călugări mai îndrăzneți ai mănăstirii blăjene încunjurau orice contact cu vicarul excomunicat — au fost îndată folosite de dușmanii unirii. Pentru a pune capăt neliniștii din dieceză papa îl provoacă pe Klein să abdică de episcopie. Provoacă papei au fost sprijinite și de Curtea vieneză, care-i asigură o penzie anuală de 1200 floreni din venitele domeniului episcopesc, n'au fost însă sprijinite din partea preoțimii de-acasă, cu care vlădica ținea legături strânse, și care îl îndeamnă să rămână statornic în luptă. Dela un timp însă văzând că lupta sa e zădarnică, apoi silit de grele împrejurări materiale — averile vlădicesci au fost puse sub cel mai strict sechestru — și amenințat mereu de autoritățile romane a primit propunerea papei și a renunțat în 1751 la vlădicia, pe care nelngăduindu-i-se rentoarcerea în Ardeal n'a mai putea guvernă. De aci înainte viața bietului arhieru a fost o adevărată viață de robie și martiriu în cel mai dureros înțeles al cuvântului. Fire impulsivă și războinică, obișnuit cu lupta continuă și cu sbuciumul continuu, însuflețit de-o uriașă iubire de neam a fost silit să trăiască o viață potolită de pustnic. Îl mistuia dorul după țara lui și oamenii lui, dela cari primia știri din ce în ce mai rare fiindu-le orice corespondență cu primejdiosul exilat oprită și-l chinuia sărăcia și mizeria și — pentru ce n'am spune-o? — de multeori foamea. Curtea vieneză îi asigurase o penzie anuală de 1200 floreni, dar o primia atât de neregulat încât de multeori trecea câte un an și jumătate fără a primi din ea nici un ban.

Și acolo în centrul lumii catolice fostul vlădică — și ce vlădică! — al bisericii române unite a fost silit să-și zălogească puținele lucruri de valoare pe cari le avea și să cerșască împrumuturi ca să nu piară de foame. Un sentiment de adâncă milă și revoltă te cuprinde cetind multele scrisori ale moșneagului de 70 de ani, chinuit de o boală grea de picioare, prin cari cer-

șește bunăvoința lui Kaunitz, a puter-nicului cancelar al Mariei Tereziei, rugându-l cu lacrimi în ochii atât de neastâmpărați altădată, să se milosti-vească a-i trimite mica penzie, ca să aibă cu ce-și stămpără foamea.

După moartea lui P. P. Aaron sufletul potolit de povara celor 72 ani al exilatului a mai fost cuprins odată de fiorii nădejdi și ai luptei. Credincioșii de-acasă nu-l uitaseră și credeau, că-l vor putea vedea iarăși în mijlocul lor cu cărja arhierască în mâna slăbită acum de bătrânețe. Și nădejdea că se va putea reîntoarce la ai săi, că-și va putea dormi somnul vecinic în mănăstirea sa din Blaj, și la capul lui vor răsuna cântările de îngropare ale călugărilor români, i-au mai luminat o clipă bătrânețele mono-toane și posomorâte. A scris credin-cioșilor de-acasă ce se facă și cum să lupte, ca să-i poate asigura isbânda, a cerut și sprijinul primatului din Stri-gon, dar toate a fost înzădar. Preo-țiimea i-a dat un număr frumos de voturi, împărăteasa însă nu-l voia, ci a așezat pe tronul vlădicesc pe austerul și rigidul Atanasie Rednic, pe care nu-l doria nime. Astfel Inochentie Klein a rămas în Roma, petrecându-și restul vieții în tovărășia nepotului său cre-dincios »János«, culegând sentințe din clasicii literaturii vechi romane, și gân-dindu-se așa cum se poate gândi un bătrân de vrâsta lui și în situația lui, și mai ales, un bătrân cu sufletul lui, la frumosul Ardeal, la blândul lui popor românesc și la cele câteva căsuțe dela împreunarea Târnavelor, până în toamna anului 1768, când în 23 Septembrie, a închis ochii ca să nu-i mai deschidă niciodată. »Tocmai într'aceea zi — scrie nepotul său Samoilă — când au murit la Roma episcopul Klein, au căzut în palota dela Blaj la pământ icoana episcopului Klein fiind de față episcopul de atunci Atanasie Rednic. Icoana aceasta de nimenea mișcată au căzut cu fața în sus, cu picioarele înainte, cu capul cătră ușă, cum este obiceiul a duce mortul; pentru aceea unii ziceau, cumcă acest semn s'a făcut, pentruca să se arete, că atunci au murit episcopul cel adevărat!«

Dr. Zenovie Păclișanu.

Documente privitoare

la Inochentie Klein.

1. *Scrisoarea, prin care protopopul Nicolaie din Balomir invită clerul la fatalul sinod din 8 Octombrie 1747.*

Dela milostivul Dumnezeu tot fericitul bine pohtesc sfinției tale C(instite) Părinte!

Pentru multe greutăți și supărări care și pe Mariea Sa D. Vlădica il incunjură.... (rupt) pe noi ne împresoară au trimis Ma-riea Sa din Râm aspră poruncă supt afurisanie și supt oprire de preoție să fie săbor mare, pentru aceea împreună cu alți cin-știți protopopi ne-am sfătuit și am detăr-minăluit ca să fie săbor mare în Blaj pe Joi în 8 zile ale lui Octobrie în ziua cu-vioasei Maicii Pelagii, unde sfinția ta după porunca mării sale (în care scrie sub afurisenie și oprirea preoții) lăsând alte

toate să vii pe numita mai sus zi în Blaj la săbor, unde celealalte mai pe larg po-runci dela Mariea Sa venite le vei auzi, eară de nu ai putea sfinția ta pentru vre-o supărare să-ți trimiți joratul cu plenipo-tenție după care recomăndăluindu-me dra-gostii frăției tale rămăiu

Al sfinției tale

Balomir sept, 20 zile

1747

gata slugă

protopop Nicolaie Balomireanu.

2. *Scrisoarea lui Inochentie M. Klein de dto 27 Noemvrie 1756 cătră P. P. Aaron.*

E cea dintăiu scrisoare, pe care i-a scris-o Klein după rumperea legăturilor cu Aaron. Marele exilat spune, că ar vrea să-și doarmă somnul de veci în mănăstirea Blajului, pe care ei a întemeiat-o. Având nădejde că se va putea reîntoarce după Paștile anului următor — 1757 — acasă îl roagă pe Aaron să-i spună ce lipsuri în vase și ornate are mănăstirea, pentruca vrea să-i aducă la reîntoarcere unele lucruri. Răspunsul lui Aaron la scrisoarea aceasta atât de duioasă și de adânc omenească nu-l cunoaștem. Știm însă, că Aaron într-o scrisoare din 7 Martie 1757 adresată unei înalte persoane dela guvernul ardelean sau dela cancelaria aulică din Viena — conceptul nu e adresat — pune răsvrătirea câtorva călugări de atunci în legătură cu nădejtile de reîntoarcere ale lui Klein. Vorbind adecă despre răsvrătirile acelea Aaron scrie: Illud adjungendum videtur, quod sub initio proxime evoluti lanuarum, dum videlicet religiosi illi Cibinum etiam divertissent, ut primum hinc discesserant statim altera die reddita est mihi Illmi D. L. Bar. Klein prima epistola in qua suum mox post Pascha Roma discessum et per Viennam huc adventum nunciat. *Nisi fors ipsi religiosi quid simile accepissent eique obvium Viennam properare velle?*

Illustrissime ac Reverendissime Do-mine. Frater in Christo Clarissime.

Nescio natale solum dulcedine cunctos ducit et immemores non sinit esse sui. Diei mei etiam inclinaverunt, vellemque animam meam tempore suae a corpore se-parationis per vestras dimississimas preces et sacrificia meo creatori commendari, ossaque mea communem resurrectionem in V. monasterio Balazsfalvensi expectare. Notum enim est post divinum bonitatem et Suas Mattes Ssmas me primum lapidem posuisse et usque ad suffectionem Rdmae Dnis Vrae plurimum ibi insudasse et ex-pendisse. Sunt etiam nonnulla prae mani-bus meis, quae partim ab officio partim ex charitate et quasi et convenientia pro succes-sorum notitia meique memoria ibi perma-nere deberent. Quorum aliqua saltem hac-tenus remissem si nactus fuisset hominem cui potuissem illa concedere. Pensio pro mea ad dies vitae subsistentia reservata, ut experior difficulter etiam et semper tarde mittitur. Quapropter ex his aliisque causis proposui divina favente clementia et super-riorum licentia sequenti anno post Pascha Dnes Vras Illmas ac Rdmas visitare. Cum autem hunc redditum non nisi per Viennam sim instituturus, ubi spero me ab Augustis-simis ac Scrmis suis Mattibus Patronis nos-tris clementissimis aliquid impetraturum, humanissime duxi hisce notificare. sciscitarique etiam Illmae ac Rdmae Fraternali-tatis Vrae parere, in qua re venerabili mo-nasterio nostro possem magis complacere. Utrum habeat decentes campanas et horo-logium. Cui autem inter nos hactenus interrupta fuerit correspondentia, Illmae ac Rdmae Dni Vrae fors magis constat at inposterum charitas fraterna non patitur. Quibus dum me meosque etc.

Romae 27 9bris 1756. Humillimus in Christo Frater Ioannes I. L. B. Klein eppus olim Fogarasiesis.

3. *Scrisoarea lui Inocențiu Klein de dto 21 Aprilie 1764 cătră notarul clerului diecezei Făgărașului.*

Preaiubite frate.

Cartea frăției tale scrisă Martie 10 zile o am luat în Aprilie 20 din care înțeleg precum din altele cu mare părere de rău moartea Mariei Sale fratelui episcopului Aaron, dară dacă au plăcut lui Dzeu așa fie numele Sfinției Sale binecuvântat. Pentru smerenia mea bine știți frățiile voastre, că eu când am primit această sarcină grea a vlădiciei nu o am primit ca să o părăsesc apoi turma cea îngrezută grigii, mele ci ca să o pasc, să o păzesc și să o îndireptez, în ce chip am și făcut cât am putut, pre-cum știți; de o am lăsat, o am lăsat că n'am putut aimintirea face. Și earăși de va vrea Dzeu să me cheme, măcar în-greuiat cu bătrânețele, pentru binele de obște nu voi fugi munca și osteneala, ci earăși voi încinge arma mea pe coapsa mea; însă de vi voia să me aveți earăși, trebuie să aveți inimă tare, voile tuturor unite împreună, să deschideți ochii și înăl-țați cuvântul, să lăpădați toată frica pen-tru direptate. Și așa să vă rugați la înăl-țata împărăteasă: »Saltează și se veselește dimpreună cu supușii împărăției Sale toată Europa pentru înălțarea fiului său în craiul cel nou al Romanilor iproci. Să se îndure milostivirea Impărăției Sale se ve îmbucure pe frățiile Voastre și cu trimiterea mea eară la episcopie puind dimpreună și oca: cât rău s'au făcut în sf. unie pentru lăsarea mea de vlădicie iproci și ce bine s'ar face de m'ași întoarce și ce va fi de nu me voi întoarce iproci.« Pentru care oci așisderea să ve rugați cu mare umilință la preasfin-țitul papă cât mai curând ca să se puie pentru cinstitul cler la înălțata crăiasă și să me trimită eară la episcopie ca să nu se facă pagubă la s. unie mai multă ci și câtă s'au făcut și câtă încă este să se le-cuiască. Așisderea să ve rugați înălției Sale arhiepiscopului nostru dela Strigon ca să fie într'ajutor ca un bun protector al s. unii din Ardeal. Și de veți socoti că ve sunt de lipsă și Excelențiilor Sale episcopului cel letenesc și generaleșului, că aceia mult ve pot ajuta. Ve poate pune țara punctum să alegeți pe cine veți vrea afară de mine, dară nu tremurați, că fiind nevinovați precum sunteți nimica nu vă pot face. Lângă instanția care o veți trimite la prea-ostințitul papă, scrieți o carte la acest bun preot și călugăr (a cui voi da și titulușul) recomăndăluindu-ve să me indemne pe mine la întoarcere și să ve dea instanția la papa, că noue nu ni se cuvine să o-dăm. De ve veți teme cumva că nu vor putea veni cărțile supt numele meu le în-chideți supt numele nepotului meu Janos, și carea veți scrie acestui mai sus adus înainte preot, și instanția la preaasfințitul papă, ca el le va purta unde se va cuveni. Nu tământareți vremea ci lucrați până aveți lumină, ca să nu ve cuprinză întune-recul. Cartea preacinstitului frate poșta-meșter dela Balgrad văz că au venit și supt numele meu, cum i-am și răspuns, cu ca-rele ve puteți înțelege. Însă eu crez că nu se vor împiedeca cărțile. În instanția carea veți trimite la papa trebuie să ve iscăliți cu numele a tot clerului, vicarășul și frăția ta notarășul clerului și protonotarășul apo-stolicesc și altul care veți socoti. Înștiin-țiază-ne îndată despre luarea celei cărți. Cu acestea săvârșind concludăluisc cu David prorocul Psalm 19: dea ție Domnul după inima ta și tot sfatul tău să'l plinească, plinească Domnul toate cererile tale.

Roma 21 Aprilie 1764.

Com. de Dr. Zenovie Păclișanu.

Proprietar, editor și Redactor responsabil:
Ioan Suciu.